

Warszawa, 2015 r.

**Streszczenie w języku nietechnicznym
raportu końcowego z realizacji pracy badawczej**

**pt. „Pozyskanie nowych wskaźników dotyczących realizacji usług
publicznych z zakresu partycypacji społecznej”**

Praca badawcza pt. „Pozyskanie nowych wskaźników dotyczących realizacji usług publicznych z zakresu partycypacji społecznej” została zrealizowana w ramach projektu „Wsparcie systemu monitorowania polityki spójności w perspektywie finansowej 2007-2013 oraz programowania i monitorowania polityki spójności w perspektywie finansowej 2014-2020”, współfinansowanego przez Unię Europejską ze środków Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2007-2013.

CEL PRACY BADAWCZEJ

Celem pracy badawczej było zaprojektowanie pozyskiwania i opracowywania przez statystykę publiczną danych dotyczących realizacji przez jednostki samorządu terytorialnego (JST) usług publicznych z zakresu partycypacji społecznej. Przy czym partycypacja społeczna rozumiana jest jako włączanie obywateli poprzez odpowiednie działania władz lokalnych w procesy decyzyjne oraz w realizację zadań pożytku publicznego.

Pozyskane w ramach projektu dane posłużyły do testowego naliczenia i weryfikacji wskaźników mierzących dostępność, jakość i efekty różnych form włączania obywateli i ich organizacji w procesy współzarządzania lokalną sferą publiczną i we współrealizowanie zadań publicznych.

WYBÓR ŹRÓDEŁ DANYCH

Pierwszym etapem pracy badawczej była diagnoza dostępności informacji na temat partycypacji społecznej na poziomie lokalnym. W jej ramach analizie poddano 28 źródeł danych. Weryfikacja jakości i użyteczności tych źródeł prowadzona była pod kątem zakresu przedmiotowego i podmiotowego, zastosowanej metody badawczej i zasięgu terytorialnego danych, jak również powtarzalności badania oraz możliwości pozyskiwania danych przez GUS.

W oparciu o te kryteria pozytywnie zweryfikowana następujące źródła:

- 1) *Monitoring współpracy urzędów z sektorem pozarządowym* z Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej,
- 2) *Sprawozdanie Rb-28s z wykonania planu wydatków budżetowych samorządowych jednostek budżetowych* Ministerstwa Finansów,
- 3) *Ewidencję stowarzyszeń nadzorowanych ze względu na siedzibę przez starostę lub prezydenta miasta na prawach powiatu* prowadzoną w ramach badań GUS,
- 4) dane pochodzące z deklaracji podatkowej PIT z Systemu Informacji Podatkowej Ministerstwa Finansów,
- 5) dane z Urzędu Zamówień Publicznych dotyczące stosowania klauzul społecznych w zamówieniach publicznych.

Przegląd istniejących źródeł danych pozwolił także zidentyfikować zakres niedostępnych w nich informacji, które są niezbędne do zbudowania zestawu wskaźników, pozwalających monitorować realizację przez samorząd lokalny usług publicznych związanych z partycypacją społeczną.

Badanie pilotażowe „Partycypacja lokalna”

W oparciu o zdiagnozowane luki informacyjne zaprojektowano badanie pilotażowe wśród urzędów gmin i miast na prawach powiatu na formularzu pt. *Partycypacja lokalna*. Celem tego badania było testowe zebranie brakujących danych. Pytania kwestionariusza dotyczyły m.in. takich zagadnień jak: udział mieszkańców i reprezentujących ich organizacji w wypracowywaniu decyzji i dokumentów władz lokalnych, komunikacja władz z mieszkańcami, wpływ mieszkańców na kierunki i formy wydatkowania środków publicznych.

Pilotażowy charakter badania pozwolił na celowy dobór próby, który polegał na ograniczeniu zakresu terytorialnego głównie do jednego województwa (dolnośląskiego). Badanie miało charakter sprawozdawczy i było dobrowolne - formularz *Partycypacja lokalna* wraz z listem przewodnim został rozesłany drogą elektroniczną. W sumie badaniem objęto 186 gmin (7% wszystkich gmin w Polsce), z których 99% odesłało wypełnione sprawozdanie. Dane pozyskiwane w ramach badania podlegały kilkietapowej weryfikacji pod kątem kompletności, poprawności i spójności, a wszelkie nieścisłości były na bieżąco wyjaśniane.

Sprawozdanie „Partycypacja lokalna” zostało dość dobrze przyjęte przez urzędy w nim uczestniczące, jedynie 16% z nich zgłosiło w ramach działu oceniającego formularz jakieś uwagi co do jego kształtu lub treści pytań. Badanie to dobrze oceniły również osoby zaangażowane w jego realizację, rekomendując jego włączenie do systemu statystyki publicznej. Niemniej opracowano szereg szczegółowych rekomendacji, służących poprawie jakości przyszłego badania.

Ze względu na zidentyfikowanie, że dane nt. budżetu partycypacyjnego pozyskane w ramach badania pilotażowego są niskiej jakości, zdecydowano się na badanie uzupełniające, z wykorzystaniem analizy materiałów publikowanych na stronach internetowych urzędów gmin. Budżet partycypacyjny lub obywatelski to ostatnio intensywnie rozpowszechniający się mechanizm włączania obywateli w decydowanie o wydatkach z budżetu gminy.

WSKAŹNIKI USŁUG PUBLICZNYCH Z ZAKRESU PARTYCYPACJI SPOŁECZNEJ

Wyniki badania pilotażowego „Partycypacja lokalna”, a także pozyskane z 5 wymienionych wyżej źródeł danych stały się podstawą do opracowania zestawu wskaźników monitorujących poszczególne wymiary usług publicznych związanych z partycypacją społeczną.

Wspieranie partycypacji obywateli i ich organizacji w zarządzaniu sferą publiczną

Wspieranie partycypacji przez odpowiednią komunikację władz z mieszkańcami

Ważnym wymiarem partycypacji mieszkańców w zarządzaniu sferą publiczną jest ich udział w procesach związanych z planowaniem lokalnych polityk publicznych. Warunkiem brzegowym umożliwiającym uczestnictwo obywateli we współdecydowaniu jest ich dostęp do podstawowych informacji o działaniach władz lokalnych i urzędu.

Wszystkie gminy, które uczestniczyły w badaniu „Partycypacja lokalna” podejmowały działania mające na celu komunikację z mieszkańcami poprzez informowanie o planowanych i podjętych

decyzjach. W 80% gmin mieszkańcy mieli możliwość osobistego wyrażania potrzeb lub opinii podczas dyżurów radnych lub podczas sesji rady gminy. Rządziej dostępność dla mieszkańców zwiększana była poprzez infrastrukturę komunikacji - lokalne czasopisma współfinansowano z budżetu 66% gmin, lokalną telewizję finansowo wspierało 9%, a radio - jedynie 2% gmin.

Wspieranie partycypacji mieszkańców w konsultowaniu projektów uchwał rady gminy

Władze gminy mogą także podejmować działania zmierzające do zaangażowania mieszkańców w zarządzanie lokalną sferą publiczną poprzez stwarzanie warunków do opiniowania powstających projektów uchwał.

Rozwiązania, z których gminy najczęściej korzystały w 2014 r. w tym zakresie to posiadanie sformalizowanych zasad prowadzenia konsultacji społecznych (90% gmin miało taki dokument) oraz udostępnianie informacji o rozpoczęciu konsultacji społecznych (83%). Potencjalna dostępność wydaje się więc wysoka, ale wskaźniki jakości procesów konsultacyjnych były już niższe. Wśród gmin, w których istniały regulacje prawne dotyczące prowadzenia konsultacji społecznych niespełna 2/3 przyjęło chociaż 1 uchwałę, poddaną konsultacjom społecznym zgodnym z tymi regułami. Zdecydowanie najniższy poziom przyjmuje jednak wskaźnik efektywności – przeciętnie 3% stanowiły uchwały poddane konsultacjom społecznym w ogólnej liczbie przyjętych uchwał i to biorąc pod uwagę wyłącznie gminy, w których funkcjonowały konsultacje według zestandaryzowanych zasad.

Wspieranie udziału mieszkańców w decydowaniu o wydatkowaniu środków publicznych

Inną z form wspierania obywateli i ich organizacji w zarządzaniu sferą publiczną jest ich włączenie w procesy decyzyjne dotyczące wydatkowania środków publicznych. JST mogą tradycyjnie konsultować uchwałę budżetową albo w formie budżetu partycypacyjnego, co ma miejsce głównie w miastach, natomiast w gminach wiejskich popularnym mechanizmem jest fundusz sołecki.

W 2014 r. z możliwości wydzielania budżetu obywatelskiego skorzystało jedynie 4% gmin. Liczba jednostek stosujących procedurę budżetu partycypacyjnego zwiększała się jednak dynamicznie w ostatnich latach. W 2012 r. tylko 3 gminy włączyły mieszkańców w kształtowanie budżetu w ten sposób, w kolejnym roku już 16. W 2014 r. na projekty w ramach budżetu obywatelskiego głosowali mieszkańcy 92 gmin, zaś w 2015 r. – 171. Mechanizm ten szczególnie rozpowszechnił się w dużych miastach – planując budżet na 2015 r. zastosowały go wszystkie miasta wojewódzkie i większość pozostałych miast na prawach powiatów.

Dynamicznemu wzrostowi liczby gmin wprowadzających budżet partycypacyjny towarzyszy również wzrost ogólnej kwoty wydzielonych na ten cel środków. W zakresie budżetów gmin na 2012 rok było to 5,3 mln zł, zaś na 2015 rok już 367,8 mln zł. Jednak udział budżetu partycypacyjnego w ogólnej kwocie budżetu gminy nie jest wysoki – przeciętnie w 2014 r. stanowił 0,4%. Interesujące są również wartości wskaźników efektywności tego zjawiska – w 2014 r. średnia kwota przypadająca na mieszkańca w gminie posiadającej budżet partycypacyjny to 18 zł, natomiast średnia frekwencja w głosowaniu nad finansowaniem projektów złożonych przez mieszkańców wyniosła 11%.

Możliwość włączania obywateli w proces planowania i wydatkowania funduszy z budżetu gminy daje *Ustawa o funduszu sołeckim*, na podstawie której gminy wydzielają pewną część budżetu, o której przeznaczeniu decydują mieszkańcy. Jednak środki w ramach funduszu sołeckiego można wydatkować tylko w gminach, które posiadają sołectwa. Spośród 2174 gmin posiadających

sołectwo(a) w nieco ponad połowie podjęto uchwałę o utworzeniu funduszu sołectkiego i wydatkowano z niego środki – w 2013 r. i 2014 r. odsetek ten był niemalże identyczny (54% gmin).

Przeciętny udział środków wydatkowanych w ramach funduszu sołectkiego stanowił 0,7% w wydatkach ogółem z budżetu gminy, zarówno w 2013 r. jak i w 2014 r. Przeciętne wydatki zrealizowane w ramach funduszu sołectkiego w przeliczeniu na 1 mieszkańca obszarów wiejskich wyniosły 29 zł w 2013 r. i 31 zł w 2014 r.

Dostępność funduszu sołectkiego w skali kraju jest wyższa niż budżetu partycypacyjnego, jednak należy uwzględnić, że podczas gdy z pierwszego mechanizmu w ostatnich latach korzystała porównywalna liczba gmin to rozpowszechnienie budżetów partycypacyjnych gwałtownie wzrastało. Natomiast efektywność wykorzystania obu mechanizmów, mierzona udziałem wydatkowanych w ich ramach środków w budżetach gmin przeciętnie kształtuje się na poziomie poniżej 1%.

Aktywność obywateli i ich organizacji

Zjawisko aktywności obywatelskiej ma kluczowe znaczenie z punktu widzenia rozwoju wspólnot lokalnych. Klasykami jego miarami są deklaracje ludności w zakresie przynależności do organizacji, czy angażowania się w pracę społeczną. Pomiar takich przejawów aktywności na poziomie lokalnym nie jest możliwy na skalę ogólnopolską. W związku z tym podjęto próbę znalezienia innych miar umożliwiających zobrazowanie zaangażowania społecznego. Jako wskaźniki aktywności obywateli zostały więc wybrane: liczba aktywnych stowarzyszeń na 10 tys. mieszkańców, otwartość podatników na przekazywanie darowizn oraz odpisu 1% podatku na rzecz organizacji pożytku publicznego, zgłaszanie przez mieszkańców propozycji i projektów uchwał oraz frekwencja w wyborach do istniejących w gminie jednostek pomocniczych.

W 2014 r. przeciętna liczba aktywnych stowarzyszeń przypadająca na 10 tys. mieszkańców jednego powiatu wyniosła 23 i była o 17% wyższa niż rok wcześniej. W poszczególnych powiatach działało od 5 do 46 stowarzyszeń na 10 tys. mieszkańców, jednak w większości powiatów dostępność tych organizacji była zbliżona do średniej.

Dwie kolejne miary to wskaźniki aktywności obywatelskiej w zakresie materialnego (finansowego oraz rzeczowego) wsparcia udzielanego organizacjom pozarządowym. Są to dane dotyczące odsetka osób, które – na formularzu podatkowym – zdecydowały się wskazać odpowiednią organizację pozarządową, której chciały przekazać 1% podatku dochodowego oraz informacje dotyczące odsetka podatników, którzy odpisali od podatku darowiznę.

W 2014 r. odsetek podatników, którzy zadeklarowali chęć przekazania 1% podatku dochodowego od osób fizycznych na obszarze całej Polski wyniósł 45% - i był to najczęściej występujący wśród omawianych przejaw aktywności obywatelskiej. Nie jest to jednak, w odróżnieniu od darowizn klasyczna forma wsparcia finansowego organizacji przez obywateli z tego względu, iż jest to tylko deklaracja podatnika w zakresie rozdysponowania 1% z podatku od jego dochodów. Wsparcie w formie darowizny dotyczyło zaledwie 1% podatników.

Innym wskaźnikiem zaangażowania społecznego obywateli jest średnia frekwencja w ostatnich wyborach wśród istniejących w gminie typów jednostek pomocniczych. Choć jednostki pomocnicze tj. sołectwa, dzielnice, osiedla obejmują najbliższe sąsiedztwo to przeciętna frekwencja w wyborach do

ich organów w województwie dolnośląskim była wyraźnie niższa niż w II turze ostatnich wyborów samorządowych na terenie tego województwa (20% wobec 36%).

Aktywność obywateli może polegać też na podejmowaniu inicjatywy w zakresie decyzji publicznych i tworzenia prawa miejscowego. Wyrażana jest ona poprzez zgłaszanie przez mieszkańców projektów uchwał w trybie obywatelskiej inicjatywy uchwałodawczej lub pisemnych wniosków wyrażających potrzebę powstania uchwały. Zjawisko to było relatywnie rzadkie - dotyczyło co dziesiątej gminy. Na takim samym poziomie kształtowała się aktywność obywateli w zakresie składania wniosków w ramach inicjatywy lokalnej (na podstawie przepisów ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie).

Wspieranie organizacji i inicjatyw obywatelskich w realizacji zadań pożytku publicznego

Zapewnianie transparentności i zwiększenie kontroli społecznej działania organizacji przez odpowiednie wykorzystanie środków nadzoru sprawowanego przez władze publiczne

Jednostki samorządu terytorialnego stosują różne metody nadzoru nad organizacjami i inicjatywami obywatelskimi w celu zachowania kontroli społecznej nad ich działaniami. W zakresie stowarzyszeń nadzór ten realizowany jest przez starostę lub prezydenta miasta na prawach powiatu. Wskaźnikiem, które mierzy jakość sprawowanego nadzoru przez administrację jest *% rozpoznanych stowarzyszeń w ogólnej liczbie wszystkich stowarzyszeń*. Większość starostw i miast na prawach powiatu deklaruje wiedzę na temat aktywności nadzorowanych jednostek. Przeciętny odsetek rozpoznanych stowarzyszeń wyniósł w 2013 r. 80%, a w 2014 r. 89%, przy czym był nieco niższy w dużych miastach ze względu na znacznie większą liczbę nadzorowanych organizacji.

W przypadku stwierdzenia braku aktywności organizacji starosta może złożyć wniosek o wykreślenie stowarzyszenia z rejestru. Wskaźnik wyrażony liczbą takich wniosków może mierzy efektywność sprawowanego przez starostwa nadzoru. Na podstawie danych z 2014 r. można wnioskować, że starosta powiatowe rzadko korzystają z przysługujących im uprawnień w tym zakresie. Co najmniej jeden wniosek o wykreślenie stowarzyszenia z rejestru złożyło jedynie co 5 starostwo.

W celu zwiększenia kontroli nad organizacjami JST mogą prowadzić i upubliczniać spis aktywnych organizacji pozarządowych w Internecie. Taki spis prowadziła blisko połowa jednostek samorządu terytorialnego, lecz jedynie 1/3 z nich upubliczniała go w Internecie.

Pozafinansowa współpraca władz lokalnych z organizacjami obywatelskimi

W celu wspierania organizacji obywatelskich w kształtowaniu sfery publicznej JST nawiązują z nimi współpracę, która może przyjmować finansowe, jak i pozafinansowe formy. Zgodnie z deklaracjami urzędów, blisko $\frac{3}{4}$ jednostek samorządu terytorialnego, w tym gmin, powiatów i miast na prawach powiatu podejmowało w 2013 r. współpracę pozafinansową z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego.

Współpraca ta przybierała szereg form. Najczęściej stosowaną było udzielanie wsparcia organizacjom poprzez nieodpłatne udostępnianie lokali, a także sprzętów i narzędzi niezbędnych do realizowania ich działalności - ponad $\frac{3}{4}$ współpracujących JST. Blisko 70% urzędów administracji samorządowej zajmowało się promocją działalności pożytku publicznego i podmiotów działających w tej sferze. Inne formy współpracy cieszyły się nieco mniejszą popularnością. Przeciętnie w jednym

jeden urządzie samorządowym stosowano 4 z 6 wskazanych w badaniu form współpracy pozafinansowej.

Ważna dla skuteczności kooperacji jest także infrastruktura współpracy, tj. rozwiązania prawne i organizacyjne tworzące ramy dla tej współpracy. Wśród rozwiązań regulujących współpracę z organizacjami są roczne programy współpracy. Mimo, że JST posiadają ustawowy obowiązek uchwalania takich dokumentów, w 2013 r. posiadało je niespełna 85% jednostek. Nieobligatoryjny charakter mają natomiast wieloletnie programy współpracy, które posiadała niecała ¼ jednostek samorządu terytorialnego. W ponad ¾ JST ma pracownika bądź pracowników, którzy wśród obowiązków mają kontakty z organizacjami. Zdecydowanie mniej powszechne było natomiast powoływanie pełnomocnika ds. organizacji pozarządowych – posiadał go jedynie co 10 urząd.

Z analiz wynika, że JST często podejmowały współpracę z organizacjami, jednak nie w zakresie wszystkich form. Formy, które wymagały więcej aktywności ze strony JST były mniej popularne, podobnie wyglądała sytuacja z infrastrukturą.

Wydatki samorządu lokalnego na zlecenie zadań publicznych organizacjom

Przekazywanie organizacjom zadań publicznych przez samorząd terytorialny jest realizacją ustrojowej zasady pomocniczości. Większość JST podejmuje współpracę finansową z organizacjami pozarządowymi poprzez przekazywanie im do realizacji różnego typu zadań publicznych (90%).

Najczęściej wykorzystywaną formą przekazywania zadań publicznych organizacjom był tryb otwartych konkursów ofert, z którego korzystało 84% JST, a w jego ramach wspieranie, czyli częściowe finansowanie zleczonych zadania dotowanym podmiotom. Ponadto JST przekazywały zadania w trybach pozakonkursowych. Średnia wartość dofinansowania przypadająca na 1 zawartą umowę w 2013 r. wyniosła 25 tys. zł w urzędach gmin oraz 35 tys. zł w starostwach powiatowych. Jednocześnie połowa gmin przekazała środki nie przekraczające 16 tys. zł., natomiast w powiatach było to nie więcej niż 9 tys.

Ogólna skala środków finansowych trafiających do organizacji pozarządowych na realizację zadań publicznych nie jest wysoka. Odsetek środków przekazanych organizacjom w wydatkach z budżetu JST ogółem wyniósł w 2013 r. w gminach 0,9%, a w powiatach - 1% i utrzymał się na niemalże identycznym poziomie w roku kolejnym. Ponadto, zarówno w 2013, jak i 2014 r. połowa gmin w Polsce przekazywała organizacjom nie więcej niż 0,4% swojego budżetu.

Wśród zadań zleczanych organizacjom znajdowały się również dotyczące wspierania integracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Spośród 90% jednostek samorządu terytorialnego współpracujących finansowo z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego jedynie 6% zlecało organizacjom zadania w tej sferze. Najwyższy odsetek odnotowano natomiast wśród miast na prawach powiatu – ponad 37% - co nie dziwi, gdyż zasadnicza część zadań z zakresu integracji społecznej leży w kompetencjach powiatów.

Klauzule społeczne przy zlecaniu zadań publicznych

Wśród finansowych mechanizmów związanych ze zwiększeniem zaangażowania organizacji obywatelskich i innych podmiotów realizujących cele społeczne niewątpliwie należy wymienić klauzule społeczne. Choć udzielanie zamówień publicznych podlega ściśle określonym procedurom i zasadom związanym z wolną konkurencją to od kilku lat możliwe jest stosowanie od nich wyjątków

poprzez wykorzystanie klauzuli społecznej. Wprowadzone taką klauzulą rozwiązania zakładają podjęcie działań mających na celu wyrównywanie szans oraz integrację społeczną osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i zawodowym. Klauzule mogą wiązać się np. z aktywizacją bezrobotnych czy zatrudnieniem osób niepełnosprawnych.

W 2014 r. w 10% gmin zastosowano klauzulę społeczną w co najmniej jednym zamówieniu publicznym, i był to taki sam poziom jak w 2013 r. Widoczne było zróżnicowanie tego wskaźnika pod względem stopnia urbanizacji gminy – wśród gmin wiejskich wyniósł on 2%, a stolic województw 100%. Choć w niewielkiej części przetargów były stosowane klauzule społeczne to nie obserwuje się ich wpływu na obniżenie efektywności procedury, gdyż 91% wszystkich zamówień zawierających klauzule społeczne zostało sfinansowanych. Udział środków przekazanych z uwzględnieniem kryteriów społecznych wśród ogólnej kwoty udzielonych zamówień publicznych przez urzędy, które stosowały klauzule społeczne stanowił 3%.

REKOMENDACJE

W ramach prowadzonych prac stwierdzono potrzebę wdrożenia udoskonaleń w analizowanych źródłach danych. Realizowany przez MPiPS wśród jednostek administracji publicznej (w tym samorządowej) **Monitoring współpracy urzędów z sektorem pozarządowym** jest kluczowym źródłem danych nt. włączania organizacji obywatelskich we współdecydowanie, jednak niezbędne jest podniesienie jakości otrzymywanych w jego ramach danych, np. poprzez uproszczenie narzędzia, poprawę jego wyglądu graficznego, wdrożenie pytań filtrujących, a także kontrolę poprawności danych w oparciu o inne źródła. W celu zwiększenia kompletności realizacji badania warto rozważyć jego włączenie w kolejnych latach do Programu Badań Statystycznych Statystyki Publicznej, jako badania Ministra Pracy i Polityki Społecznej.

Drugie z analizowanych źródeł **sprawozdanie Rb-28s**, które dotyczy wydatków budżetowych poniesionych przez JST zapewnia dane wysokiej jakości na temat wykorzystania funduszy sołeckich, gdyż wyodrębnia oddzielną kolumnę na tego typu wydatki. Natomiast w zakresie wydatków związanych z przekazywaniem zadań organizacjom pozarządowym w aktualnym kształcie nie pozwala oddać pełnej skali zjawiska. Sprawozdanie wypełniane jest z wykorzystaniem klasyfikacji budżetowej i obok 3 paragrafów dotyczących finansowania zadań zleczanych na działalność pożytku publicznego zawiera 3 kolejne, które miały rację bytu przed wdrożeniem ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Dodatkowo funkcjonuje 7 paragrafów, w których można ujmować zarówno zadania przekazane organizacjom jak i podmiotom komercyjnym. W celu zwiększenia precyzji danych niezbędne są zmiany w klasyfikacji lub wdrożenie analogicznej jak na fundusz sołeczki kolumny dotyczącej wydatków na rzecz organizacji pozarządowych.

W zakresie Systemu Informacji Podatkowej, w **deklaracjach PIT** warto rozważyć dodanie na formularzu PIT/O dodatkowego pola, w którym będzie zbierany numer identyfikacyjny podmiotu, na rzecz którego zostały przekazane darowizny (REGON, KRS lub NIP) – pozwoliłoby to badać na ile dobroczynność podatników ma charakter lokalny, a na ile wsparcie trafia do dużych ogólnopolskich podmiotów. Ponadto istnieje szereg szczegółowych udoskonaleń w zakresie sposobu pozyskiwania danych przez GUS z Ministerstwa Finansów, które warto wdrożyć w celu podniesienia dokładności danych.

Warto również wdrożyć udoskonalenie we wzorze formularza do ogłoszenia o zamówieniu publicznym, stanowiącym załącznik nr 1 do rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 28 stycznia 2010 r. w sprawie wzorów ogłoszeń zamieszczanych w Biuletynie Zamówień Publicznych, poprzez dodanie osobnej kategorii (rubryki) zawierającej informacje o stosowaniu lub nie klauzuli społecznej.

W zakresie badań statystyki publicznej rekomenduje się:

- w ramach statystyki finansów, publikowanie w Banku Danych Lokalnych (BDL) danych dotyczących środków wydatkowanych z funduszu sołectkiego,
- zmiany w sposobie pozyskiwania danych o podatnikach PIT, a następnie włączenie wskaźników dotyczących darowizn i przekazywania 1% PIT do BDL,
- włączenie danych nt. klauzul społecznych z Urzędu Zamówień Publicznych do pozyskiwanych w ramach Programu Badań Statystycznych Statystyki Publicznej źródeł,
- zmodyfikowanie sprawozdania „Partycypacja lokalna” zgodnie z doświadczeniami badania pilotażowego oraz rozważenie włączenia go do Programu Badań Statystycznych Statystyki Publicznej, jako sprawozdanie cyklicznego obowiązkowego dla wszystkich gmin.

Ponadto w trakcie prowadzenia pracy badawczej stwierdzono następujące potrzeby badawcze:

- w celu całościowego ujęcia problematyki usług publicznych **dotyczących partycypacji społecznej**:
 - o należy przetestować możliwość wdrożenia sprawozdania dotyczącego usług w zakresie partycypacji społecznej realizowanej na poziomie starostw powiatowych i urzędów marszałkowskich – analogicznego sprawozdania do „Partycypacji lokalnej”, dostosowanego do realiów funkcjonowania JST wyższego szczebla,
 - o rozpoznać możliwość szerszego (na poziomie gmin) pozyskiwania danych z zakresu partycypacji wyborczej, nt. wyników wyborów samorządowych z Państwowej Komisji Wyborczej i publikowania ich w Banku Danych Lokalnych,
 - o rozpoznać możliwość pozyskania zbioru danych nt. klauzul społecznych stosowanych w przetargach europejskich, dotyczących wyższych kwot,
- należy rozpoznać i testowo pozyskać dane pozwalające zobrazować dotychczas nie badane na poziomie lokalnym obszary usług publicznych, służące poprawie spójności społecznej, takie jak: **integracja społeczno-zawodowa grup zagrożonych wykluczeniem społecznym czy wspieranie rozwoju ekonomii społecznej** – badanie powinno dotyczyć właściwych ze względu na swoje kompetencje poziomów JST,
- w zakresie zwiększenia możliwości monitorowania **kapitału społecznego** przez statystykę publiczną potrzebne jest rozpoznanie możliwości pozyskiwania i opracowania danych na temat instytucjonalnych przejawów rozwoju kapitału społecznego, np. stowarzyszeń JST, partnerstw trójsektorowych, klastrów przedsiębiorczości społecznej.